

LEGENDA O SEDMI SKRÝŠÍCH PÁNĚ SCHÖNBACHOVÝCH

JANA DOHNALOVÁ

LEGENDA O SEDMI
SKRÝŠÍCH PÁNĚ
SCHÖNBACHOVÝCH

Jana Dohnalová

Použité dokumenty: Vzpomínky Josefa Hrdličky z Vyškova – Schönbachova kamaráda z dětství

Tato kniha vznikla na základě faktografické brožurky zpracované v roce 2008, po jejímž vydání se mnoho čtenářů pozastavovalo nad tím, že je příliš stručná a téma osudu rodiny zakladatele kožedělné výroby na Vysočině Rudolfa Schönbacha, přezdívaného Černovický Baťa, by si zasloužilo románové zpracování. Román o černovickém podnikateli baťovského typu s názvem Legenda o sedmi skrýších páně Schönbachových je tedy knihou, o kterou si čtenáři sami napsali.

ÚVOD

V Ottově naučném slovníku se dočteme, že číslo sedm bývá namnoze číslem posvátným a hrálo velkou úlohu ve všech vědách, zejména v astronomii a astrologii staroegyptské, v níž 7 planet ovládá nebesa a 7 kovů jim odpovídá, jakož i 7 barev duhových. U Izraelitů zase rok sobotní se skládal ze 7 let obyčejných a sedmero roků nesměla být pole osívána a po těchto sedmi letech sobotních nastává rok milostivý.

Ve stánku úmluvy byl schválen se 7 lampami svátek velikonoční a jiné svátky trvaly 7 dní. U Řeků bylo číslo 7 zasvěcené Apollonovi, svět byl stvořen v 7 dnech, mluví se o 7 ranách, o 7 d'áblech, dále se počítá 7 svátostí a 7 darů Ducha svatého, 7 hlavních hříchů a sedmička se počítá za „nešťastné číslo“.

V jisté hře karetní sedmá karta, označená d'áblem, přebíjí ostatní. Známe i 7 let hubených a 7 let tučných, víme, že červená sedmička platí dvojnásob – ale zcela nic jsme neslyšeli o 7 hlavních skryších pana továrníka Schönbacha z Černovic. V tomto směru bude nutno si všechny údaje o „černovické sedmičce“ rychle doplnit.

Terešov - podzim - 1866

V malé kuchyňce, která je zároveň ložnicí truhlářského mistra Schönbacha a jeho ženy, stojí na prkenné podlaze kolébka s plačícím chlapečkem.

Jeho matka, sedící na dřevěné stoličce, chlapce kolébá, aby přestal křičet, její manžel se tu na chvíli zastavil z práce na oběd, hustou zelnou polévku s chlebem.

„Jeník dnes nespál ani chvíli, chtěl stále kolébat, sotva jsem uvařila. Musela jsem si od plotny každou chvíli odskakovat.“

„Pláče, jako by tušil, do jaké doby se to narodil,“ pronesl chlapcův otec s plnými ústy, ale jeho žena se na něho podívala vystrašeným pohledem, byla toho názoru, že je někdy lepší ani nevědět, co se kolem děje, byla nerada, když se o takových věcech mluvilo, nota bene u stolu, u oběda. Muž ale ignoroval výraz, který se náhle objevil v její tváři, sinále strachem a dlouhodobým nevyspáním, protože chlapec celé noci proplakal a nebyl k utišení, načež pokračoval:

„Už jen kvůli tý nemoci, co nám sem Prušáci zanesli, cholera tomu říkají, lidé na to kapou jako mouchy! Doslova jako mouchy! Umírají jen tak na ulici, jdou a najednou padnou. Prý se to číslo do konce týdne vyšplhá k tisícovce, prorokují někteří, ale s jistotou nikdo nic neví. Císař už to má definitivně prohraný, ale válku jsme ještě nevyhráli. Bude z toho v říši politická krize, někde se už mluví

o dualismu – spojení Rakouska a Uher v jeden stát, nás to určitě spolkně taky, neudržíme si samostatnost.“

Pokýval mistr Schönbach vědoucně hlavou, svažtil obočí nad prázdným talířem od zelňačky, se zaskřípěním odsunul židli a přistoupil k plotně, aby si z hrnce nabral ještě jednu porci. Naběračka mu ale málem vypadla z ruky, když uslyšel venku na návsi traskavé hlasité rány. Jeho žena hned vyskočila ze stoličky a vyběhla ven, aby se podívala, co se to děje.

Když otevřela dveře, ostré a hlasité rány do červenobílého bubnu zazněly jako divoká salva. I ostatní hospodáři vycházeli na prahy před svá stavení, mhouřili oči proti ostrému slunci. Ozvalo se ještě jedno divoké zabubnování:

„Všem obyvatelům země České se na vědomí dává, že došlo k rakousko–uherskému vyrovnání, monarchie byla rozdělena na dva téměř samostatné státy, a to Rakousko, jehož součástí se stávají i České země, a Uhersko, jehož součástí se stává Slovensko. Požadavky Čechů na autonomii nebo jinou formu národní svébytnosti tak nebyly vyslyšeny!“

Bubeník složil paličky, zastrčil si je za široký opasek, otočil se na podpatku vyleštěných holínek a pochodovým krokem odkráčel z návsi, následován partou místních kluků, kteří pobíhali v hloučku kolem něho a žebrali o kousek cukrkandlu. Po jeho odchodu nastalo na návsi hrobové ticho.

Mistr Schönbach ten večer přišel domů a sedl si za stůl. I on byl nezvykle tichý.

„Tak jsi to slyšela,“ řekl vážně své ženě, která před něho postavila misku s kouřící zelnou polévkou, která zbyla od oběda a kterou teď mistrová jen přihřála na rozpálených plátech plotny. Oba jedli mlčky.

„Ve školách už se bude možná vyučovat jen němčina.“

„Chudák kluk, ani se pořádně česky nenaučí,“ vyslovila obavy jeho žena a pohlédla na synka, hrajícího si na podlaze, hlasitě třaskajícího o sebe dvěma dřevěnými špalíky. Vydávalo to podobný zvuk jako ten bubeník odpoledne na návsi, když paličkami třískal o kožený buben.

Černovice - podzim - 1948

Za okny panovalo podzimní sychravé počasí, déšť se mísil se sněhem a psa by v tom nečase nevyhnal. U Schönbachů, v příjemně vytopené kuchyni zase hrálo rádio jako každé ráno a Jitka vařila na plotně bílou kávu z cikorky. Rudolf se holil ve smaltovaném umyvadle s kytičkovaným okrajem, sledoval přitom svou tvář v kulatém obyčejném dřevěném rámu na stěně, do kterého bylo zasazené nevelké zrcadlo.

Poslouchal, jak předtím vždy veselý a žoviální komentátor v rádiu přitvrdil náhle ve svých výrazech:

„Všichni ti třídní nepřátelé, cizí tělesa v národním hospodářství... paraziti a šmelináři jsou zhoubou nového socialistického systému...“

Hřímal hlas z dřevěné krabice s látkovými reproduktory, které to vše ještě mnohonásobně zvyšovaly, zesilovaly, až se ten hlas každému musel natrvalo zařezávat do uší, ulpít v mozku.

Najednou Rudolf sykl bolestí, jak si břitvou pořezaltvář samou roztržitostí z toho, co právě slyšel v rádiu. Krev mu začala kapat do umyvadla, kde se mísila s vodou a bílou pěnou Tolmanova mýdla. Jitka mu rychle přinesla kapesník a kousek kamence na zástavu krvácení, kterým mu začala ránu potírat, když vtom dveře do kuchyně rozrazil jeho bratr Václav. Celý promočený a Jitka mu okamžitě podala ručník.

„Pojď rychle, něco se děje v továrně,“ řekl udýchaně, zatímco si ručníkem utíral dešťové kapky z obličeje. Rudolf si rychle setřel zbytky mýdla. Řezná rána už se naštěstí kamencem zacelila a přestala krváčet. Rychle si na sebe nahodil košili a zimník z věšáku na kuchyňských dveřích, na hlavu posadil klobouk. Rozběhl se za bratrem. Jitka slyšela jen jejich dusavé chvatné kroky, jak se řítí dolů po schodech a mizí pak ven na ulici, následované ránou těžkých masivních dubových vrat. Zůstala bezmocně stát s ručníkem v ruce vedle umyvadla s růžovou vodou.

Terešov - zima - 1866

Na chvíli bylo ticho, do kterého se ozývalo jen vrzání prken podlahy pod kolébkou. Chlapec, který v kolébce konečně usnul, se náhle probudil a hlasitě rozplakal.

„Vidíš, co děláš, takovéhle řeči vést před tím dítětem,“ kárala mistra Schönbacha jeho žena, napůl v žertu, napůl vážně. Pak se od kolébky otočila na svého muže:

„Mám strach, co s námi bude a jestli Jeníka vůbec vychováme.“

„Vychováme, vychováme, nic se neboj,“ ujišťoval ji její manžel mezi sousty zelňačky. „Jsme malá vesnice, k nám se snad ten zlořád nakažlivej, ta cholera, nerozšíří, jestli to nepřinese někdo zvenku, tak tady jsou lidi, zaplať bůh, zdrávi, v těch velkých městech by se měli bát.“

„Slyšela jsem, že už je to prý i ve Zbirohu, Zbiroh je coby kamenem dohodil od nás,“ posmutněla jeho žena, ale mistr Schönbach vstal od stolu, odstrčil se zaskřípěním židli, přistoupil ke své ženě, pevně ji objal. Chlapec se znovu rozplakal. Po chvíli ženu od sebe jemně odstrčil:

„Zaplať bůh za jídlo, které ještě máme,“ řekl a odebral se do místnosti za kuchyní, která byla jeho dílnou. Jeho žena se vrátila k plotně, malého Jeníka posadila na dřevěnou podlahu vedle sebe. Hošík oděný do košilky z plátna začal si hrát s dřevěnými kostkami a špalíčky, které mu vyrobil jeho otec. Sníh za jediným maličkým

kuchyňským okýnkem jiskřil v ostrém slunci, které strkalo své paprsky přes okenní tabulky do místnosti, tam se letmo odrážely od prosklených dvířek kredence a na podlahu vrhaly duhové proužky, které se chlapci moc líbily a snažil se je uchopit do malé ručky. Zvenku sem doléhal výskot dětí, sáňkujících z nedaleké stráně v tom nádherném slunečném dnu, který do kraje přinesl toho roku první oblevu.

Černovice - podzim - 1948

Stáli teď tiše v ložnici, na všech byla znát nervozita, bavit se dalo jen šepem nebo posunky. Rudolf přinesl ze skříně plechovou krabičku s rodinnými šperky. A vložil si ji do kapsy kabátu, všichni tři se začali oblékat.

Rudolf otevřel tiše okno z ložnice, které vedlo na dvorek. Do místnosti zavanul ostrý podzimní chlad. Václav vyndal zpod postele hrubé konopné lano a začal je uvazovat za nohu masivní manželské postele, staré poctivé řezbářské práce. Zkoušel jeho pevnost, Rudolf hlídal milicionáře u dveří. Nic netušili, nic nezpozorovali, zatím!

První se po laně spustil Václav, měl dole chytat Jitku, poslední měl lézt Rudolf. Václav třikrát trhl lanem na znamení, že už je dole. Jitka se chopila provazu, její ruce se však náhle rozklepaly.

„Já to nedokážu,“ šeptla, zavrtěla hlavou a pustila se lana, chvíli si s Rudolfem hleděli zblízka beze slov do očí.

„Dokážeš, dokázali jsme překonat i horší věci,“ pošeptal jí na oplátku Rudolf do rozevlátých vlasů, které cuchal ostrý podzimní vítr.

Znovu zavrtěla hlavou a po tvářích jí začaly stékat slzy. Chvíli si ještě mlčky hleděli do očí, kdy si beze slov řekli mnohem více, než by vyjádřili slovy, Rudolf musel jednat rychle. Stiskl jí ruku... na rozloučenou. Viděli, jak sebou lano znovu nervózně třikrát škublo, nebylo času nazbyt.

Jitka znovu zavrtěla hlavou, jasně a rozhodně, byla pevně rozhodnuta.

Rudolf tedy znovu vyndal z kapsy plechovou krabičku s rodinnými šperky, z ní pak červenou krabičku s nejcennějším pokladem jejich rodiny, malým zlatým křížkem, a vtiskl ho Jitce do dlaně:

„Opatruj ho,“ řekl, spustil se po laně dolů do tmy, za svým bratrem, až noha u manželské postele hlasitě zaskřípala, jak se celou vahou pověsil na konopný provaz a postel se posunula po parketách podlahy. Dívala se, jak přešel okenní rám, pak z něho už viděla jen hlavu, kdy se snažil dívat pod sebe, kam šlape, a zároveň na ni, pak už viděla jen jeho ruce držící lano a nakonec jen prsty, než celou jeho postavu pohltila tma tam dole.

Terešov - zima - 1873

Škola v Terešově byla malá jednotřídka, kde se v zimě topilo v obrovských kachlových kamnech.

„Kinder, was möchtest du werden, wenn du groß bist?“ zeptal se jednou dětí pan učitel. Jeník se hlásil mezi prvními, a když ho učitel vyvolal, řekl česky:

„Budu truhlářem, jako tatínek.“

Učitel se na něho rozezlil: „Kannst du kein Deutsch?“ zahřimal hromovým hlasem, ze kterého šel strach, na celou třídu.

„Ano, umím německy, pane učiteli, ale tatínek říkal, že jsme v Čechách, a tudíž bychom měli mluvit česky.“

Učitel ve tváři zbrunátněl.

„Ať tvůj otec přijde do školy, hned zítra. Rozumíš!“

Mistr Schönbach se druhý den dostavil jen tak v pracovním, celý zaprášený od pilin, a bez přerušování vyslechl učitelovu stížnost.

„Vždyť má kluk pravdu - jsme v Čechách, a tudíž bychom měli mluvit česky.“

Učitel znovu zbrunátněl, stejně jako předtím, když tuhle drzou odpověď slyšel od malého Jeníka, s tím rozdílem, že si na jeho otce nedovolil křičet.

„Takhle se tedy, pane Schönbach, nedomluvíme, nejhorší na tom je, že jeho rebelie podněcuje k neposlušnosti i ostatní děti.“

„Dobře, já mu tedy domluvím,“ poddal se nakonec jeho otec, ale spíše jen proto, aby měl klid a mohl se zase vrátit ke své práci. Učitele toto ujistění zřejmě uklidnilo, a tak si vzájemně stiskli pravice na znamení přátelství.

Stejně to ani ten učitel nemá lehké, musí dělat, co mu přikáže, a když mu přikáže, že se v českých školách nesmí mluvit česky, mluví tedy německy a vyžaduje to i od dětí. Dělá tedy jen svou práci, stejně jako truhlář musí splnit očekávání svého zákazníka a vyrobit nábytek podle jeho přání, i kdyby to nakrásně bylo na hlavu postavené a chtěl třeba udělat nohy u skříně nahore na její horní části, a s tím učitelem je to podobné, mudroval si mistr cestou ze školy.